

ปาฐกถาพิเศษเรื่อง

“ผู้บริโภค เข้มแข็ง สังคมไทย เข้มแข็ง”

ปาฐกถาพิเศษเรื่อง “ผู้บริโภคเข้มแข็งสังคมไทยเข้มแข็ง”

ผู้บริโภคเข้มแข็งสังคมไทยเข้มแข็ง

ในอดีตก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ประชาชนชาวไทยอยู่ในฐานะของไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน แต่ ณ ปัจจุบันเราเปลี่ยนสถานะเป็นพลเมือง คำว่า “พลเมือง” นี้มาจาก “พละ” บวกกับ “เมือง” พลเมืองแปลว่า กำลังของเมือง อันนี้แปลมาจากคำว่า citizen ที่ไม่ใช่แปลว่า ยี่ห้อนาฬิกา แต่เป็น citizen ซึ่งเป็นศัพท์ที่เกิดขึ้นหลังการปฏิวัติฝรั่งเศส เมื่อปี ค.ศ. 1789 ไปเปิดดิกชันนารี (dictionary) ดูเขาจะบอกเลยว่า citizen นั้นหมายถึงบุคคลซึ่งมีสิทธิในฐานะที่เกิด ณ ประเทศใด หรือได้รับสิทธิขึ้นมา เพราะฉะนั้นคำว่า citizen นั้นเป็นผู้ที่มีสิทธิ แต่เมืองไทยเราแปลว่าพลเมือง พลเมืองแปลว่าเป็นกำลังของเมือง เพราะฉะนั้นถ้าเราจะสร้างสรรค์ประเทศของเรา เราจะสร้างระบบคุ้มครองผู้บริโภค เราจะสร้างสังคมทุนนิยมให้เป็นสังคมทุนนิยมที่ก้าวหน้าพัฒนา ระบบสังคมผู้บริโภคที่ประชาชนผู้บริโภคนั้นมีความเข้มแข็ง เราในฐานะที่เป็นพลเมืองนั้นต้องทำหน้าที่พลเมือง คือทำหน้าที่เป็นพลังของเมือง ไม่ใช่เป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน

แผนงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.)

คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทรศัพท์ 02 218 8445, 086 821 8818

www.thaihealthconsumer.org

โดย นพ.วิชัย โชควิวัฒน์

รองประธานกรรมการคนที่2 กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

สำนักงานแผนงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปาฐกถาพิเศษ “ผู้บริโภคเข้มแข็ง สังคมไทยเข้มแข็ง”

นพ.วิชัย โชควิวัฒน์

พิมพ์ครั้งที่ 1 เมษายน 2553

ผู้จัดทำ

แผนงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.)

จัดพิมพ์และเผยแพร่

แผนงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.)

คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

www.thaihealthconsumer.org

สนับสนุน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ปาฐกถาพิเศษ

“ผู้บริโภคมุ่งเน้นสังคมไทยเข้มแข็ง”

นพ.วิชัย โชควิวัฒน์

รองประธานกรรมการคนที่ 2 กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

กราบเรียนท่านอาจารย์ล่ำสี ใจดี หวังว่าท่านจะใจดีตลอด
ดร.วิทยา ท่านวิทยากร และท่านผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่าน

หัวข้อปาฐกถาพิเศษของผมวันนี้ผู้จัดประชุมกำหนดให้ชื่อ
เรื่องว่า “ผู้บริโภคมุ่งเน้นสังคมไทยเข้มแข็ง”

ที่จริงประโยคนี้ตรงไปตรงมา ถ้าผู้บริโภคในประเทศไทย
เข้มแข็ง ผู้บริโภคเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคม สังคมน่าจะต้อง
เข้มแข็งตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม เราจะนำไปสู่ข้อสรุปนี้ได้อย่างไร

ผมขอเริ่มต้นอย่างนี้ ในปัจจุบันคงปฏิเสธไม่ได้ว่า ประเทศ
ทั่วโลกตกอยู่ภายใต้อิทธิพลการครอบงำของระบบทุนนิยม อันนี้คง
ปฏิเสธไม่ได้ คงจะยอมรับว่าเป็นระบบที่ครอบงำทั่วโลกอยู่เวลานี้

ทุนนิยมนั้นได้ชัยชนะเด็ดขาดหลังจากที่ต่อสู้กับเกี่ยวกับระบบสังคมนิยมมาเป็นเวลาประมาณห้าสิบ-หกสิบปี ในยุคสงครามเย็นต่อสู้กันมานาน แล้วในที่สุดฝ่ายทุนนิยมเป็นฝ่ายที่ได้ชัยชนะเด็ดขาดกลายเป็นระบบเดียวที่ครอบงำโลกอยู่ในเวลานี้

แต่ก่อนนี้มีสองค่าย เดียวนี้มีอยู่ค่ายเดียวแล้ว การที่ทุนนิยมได้ชัยชนะเด็ดขาดต้องถือว่าเป็นการสวนทางกับทฤษฎีของ มาร์กซ์* เพราะว่า มาร์กซ์ เวลานี้หลายคนคงจะไม่ค่อยได้ยินชื่อนี้แล้ว สมัยหนึ่งชื่อนี้เป็นชื่อที่มีอิทธิพลมากเลยทีเดียว

คาร์ล มาร์กซ์ เสนอทฤษฎีวิวัฒนิยมวิภาษ บอกว่าสังคมนั้นจะต้องวิวัฒนาการไปจากยุคเริ่มต้นคือ ยุคชุมชนบุพกาล มาสู่ยุคทาส แล้วก็ยุคศักดินา จากยุคศักดินาเข้ามาสู่ยุคทุนนิยม จากยุคทุนนิยมมาร์กซ์ทำนายว่าโลกจะพัฒนาไปสู่ยุคสังคมนิยมและสุดท้ายคือเป็นสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในที่สุด นี่คือทฤษฎีของมาร์กซ์ ทฤษฎีที่บอกว่าเป็นวิวัฒนิยมวิภาษ

แต่ปรากฏว่าแทนที่จะพัฒนาไปสู่สังคมนิยม โลกกลับพัฒนามาหยุดอยู่แค่ทุนนิยมและต่อสู้กับสังคมนิยม แล้วในที่สุดสังคมนิยมเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ สัญลักษณ์ของการพ่ายแพ้ตอนที่ค่ายสังคมนิยมล่มสลายคือ กำแพงเบอร์ลินถูกทำลายไป

*มาร์กซ์ หมายถึง คาร์ล มาร์กซ์ ผู้นำทางความคิดสังคมนิยม

หลังจากนั้นโลกทางฝ่ายสังคมนิยมแตกสลาย ตั้งแต่เริ่มต้นคือค่ายของสหภาพโซเวียต แล้วต่อมาในประเทศที่เป็นสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์อื่น ๆ ก็แปรธาตุเปลี่ยนสีไป ที่ชัดเจนคือ เมืองจีนถึงแม้จะเป็นประเทศคอมมิวนิสต์แต่ว่าระบบเศรษฐกิจที่กำลังพัฒนาอยู่เวลานี้กลายเป็นระบบทุนนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ นี่คือ สภาพในปัจจุบันนี้ การต่อสู้กันมาประมาณสักหกสิบ-เจ็ดสิบปีตั้งแต่เริ่มต้นสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1917-1918 ที่เริ่มเปลี่ยนประเทศเป็นสังคมนิยม แล้วก็ต่อสู้กันมา

ปัจจุบันนี้ต้องถือว่าทางค่ายสังคมนิยมนั้นพ่ายแพ้ไปแล้ว โดยเฉพาะต้นตอเลยคือโซเวียต เวลานี้ประเทศโซเวียตมีสถานะเป็นทุนนิยมพัฒนาแบบทุนนิยมเต็มที่

ทำไมประเทศสังคมนิยมจึงพ่ายแพ้ และทุนนิยมจึงชนะทุนนิยมชนะก็เพราะว่าทุนนิยมนั้นสอดคล้องกับกิเลสมนุษย์ ในขณะที่สังคมนิยมไม่สอดคล้องกับกิเลสมนุษย์ แม้ว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมจะต้องรวมตัวกันเป็นสังคม แต่ว่าสุดท้ายแล้วสังคมพื้นฐานที่มนุษย์ยอมรับคือ ครอบครัวของตัวเอง และญาติพี่น้อง เป็นเครือญาติ เป็นชนเผ่าที่รวมกันเป็นประเทศสามารถที่จะผนึกกำลังได้ไม่มากนัก

ในประเทศอเมริกาตอนที่เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ผมเพิ่งอ่านหนังสือเรื่อง The GREAT INFLUENZA เขาเล่าถึงประวัติ

การเกิดการระบาดของไข้หวัดใหญ่เมื่อปี ค.ศ.1918 ตอนช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่คนตายไปประมาณห้าสิบล้านคน บางตัวเลขบอกว่าถึงหนึ่งร้อยล้านคน ตัวเลขนี้เป็นตัวเลขที่นักวิทยาศาสตร์รางวัลโนเบลคนหนึ่งเสนอว่าตายไปประมาณหนึ่งร้อยล้าน

ในขณะนั้นประเทศอเมริกาเข้าสู่สงครามเขาต้องหล่อหลอมต้องมีการโฆษณา ต้องใช้กลไกสารพัดในการที่จะระดมกำลังประชาชนเพื่อที่จะสู้ศึกสงครามทั้ง ๆ ที่สงครามนั้นรบอยู่นอกประเทศอเมริกา เขาจะต้องรวบรวมกำลังกันมากมายเลยทีเดียว

นั่นแปลว่าอะไร แปลว่าประเทศที่แม้จะรวมพลกันกำลังเป็นชาติที่ยิ่งใหญ่และเข้มแข็งประเทศหนึ่ง การที่จะปลุกความรู้สึกของคนให้มีความผูกพันกับประเทศกับชาติไม่ใช่ของง่าย ประเทศไทยเวลานี้เราก็พยายามปลุกความเป็นชาติ อย่างเช่น ภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวร อย่างนี้เป็นต้น และอื่น ๆ แต่แท้ที่จริงแล้วคนส่วนใหญ่ก็จะมองที่ตัวเองและครอบครัวของตัวเอง ญาติพี่น้องของตัวเองเป็นหลักเลยทีเดียว

ทุนนิยมนั้นสอดคล้องกับกิเลสมนุษย์ สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์มากกว่าสังคมนิยม ระบบบารวมล้มเหลว ระบบทรัพย์สินสมบัติรวมล้มเหลว เวลานี้อะไรที่เป็นของหลวงเราจะรู้สึกว่ามันไม่ใช่ของเรา แล้วความสนใจที่จะดูแลรักษานั้นมันจะไม่เหมือนกับสมบัติของเรา

ยกตัวอย่างง่าย ๆ อย่างพวกเราเป็นข้าราชการเวลาไปโรงพยาบาลไปใช้สิทธิข้าราชการ เราไม่เคยรู้สึกเลยว่าเงินนั้นเป็นเงินของเรา เป็นเงินของประเทศ เวลาที่โรงพยาบาลจ่ายยาให้เรา เราก็คอยจะได้ประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ จนกระทั่งค่ารักษาพยาบาลมันพุ่งสูงมากมายเลยทีเดียวในระบบสวัสดิการของข้าราชการ อันนี้คือธรรมชาติ

แต่ว่าเหนืออื่นใด การที่ระบบทุนนิยมได้ชัยชนะและคงอยู่จนทุกวันนี้ได้ เพราะระบบทุนนิยมมีการปรับตัวเป็นทุนนิยมที่มีการพัฒนา ไม่ใช่ทุนนิยมในสมัยที่คาร์ลมาร์กซ์วิเคราะห์ที่บอกว่าฝ่ายทุนนั้นจะพยายามที่จะดูดรีดแรงงานให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

ในทางตรงกันข้ามทุนนิยมมีการปรับตัว มีการสร้างสวัสดิการแรงงาน เวลานี้ ปัจจุบันนี้เราจะได้ยินเรื่อง CSR บ่อย ๆ นะครับ Corporate Social Responsibility คือความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรต่าง ๆ นั่นคือ การปรับตัวของระบบทุนนิยม จึงทำให้ระบบทุนนิยมนั้นยังดำรงอยู่จนทุกวันนี้

สำหรับประเทศไทยเรานี้คงปฏิเสธไม่ได้ว่าเราได้รับการพัฒนาระบบทุนนิยมมาเป็นเวลานานพอสมควร เริ่มต้นคือ สนธิสัญญาเบาว์ริง 2398 ที่เราถูกบังคับให้เราต้องเปิดการค้าที่เรียกว่าเสรีตั้งแต่ตอนนั้น และตรงนั้นเองเป็นจุดตั้งต้นที่ทำให้ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลง ตอนนั้นเราถูกบังคับนะ แต่ถ้าเราไม่ถูกบังคับแล้วเรายังคงพัฒนาประเทศตาม

แนวทางดั้งเดิมก่อนหน้านั้นสามสี่ร้อยปี การพัฒนาประเทศเกือบจะคงที่เป็นระบบที่เขาเรียกว่าลัทธิขบถหนึ่ง กฎหมายแต่ก่อนนั้นเขาเรียกว่าระบบลัทธิขบถหนึ่ง คือภาษีศุลกากรหรือภาษีจังกอบคือเก็บสิบเปอร์เซ็นต์ แต่ว่าสนธิสัญญาเบาว์ริงกำหนดให้เราจ่ายชักสาม คือรัฐบาลเก็บภาษีแค่สามเปอร์เซ็นต์ แล้วการค้าก็จะลดการผูกขาดลงไป ทำให้ประเทศไทยเราเป็นประเทศเสรีมาโดยตลอด

จุดที่เราเริ่มมีการพัฒนาประเทศเข้าสู่ระบบทุนนิยมค่อนข้างเต็มตัวคือ สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตอนที่ปฏิวัติครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ.2501 ปฏิวัติครั้งแรกคือ พ.ศ.2500 แต่ว่ายังขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีไม่ไหวเพราะว่าเป็นโรคตับแข็ง พอตับแข็งก็ทำให้มีโรคแทรกซ้อนสำคัญคือ อาเจียนเป็นโลหิตสด ๆ จากโรค Esophageal varices รู้จักใช้ไหมเพราะตับมันแข็ง ทำให้เกิด portal hypertension ใช้ไหม ก็ทำให้เกิด esophageal varices คือเส้นเลือดขอดที่หลอดอาหาร (esophagus) แล้วพอเส้นเลือดมันแตกก็อาเจียนเป็นโลหิตสด ๆ ต้องไปรักษาตัว

ตอนนั้นเมืองไทยยังผ่าตัดไม่ได้ ต้องไปผ่าตัดที่โรงพยาบาลวอลเทอร์ ริดที่สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นโรงพยาบาลของกองทัพบกสหรัฐฯ นั้นเอง หลังจากนั้นพอผ่าตัดความดันก็ลดลง เพราะฉะนั้น Esophageal varices แผลไป อยู่มาได้อีก 5 ปี ก่อนจะเสียชีวิตในปี พ.ศ.2506 แล้วช่วงนั้นได้มีการระดมนักวิชาการและใช้วิธีการพัฒนาประเทศตามแนวทางของประเทศทุนนิยมคือ คำแนะนำของธนาคารโลก เริ่มยุค

พัฒนาการ เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกเมื่อปี พ.ศ.2504 เริ่มมาตั้งแต่นั้น

ตอนที่เรากำลังพัฒนาตอนนั้นเป็นตอนที่เรากำลังยอมเสียสละอย่างมาก ยอมสละอย่างมากเลย สละอะไร

ข้อที่ 1 คือสละให้มีการทุจริตแรงงานอย่างเต็มที่ เพราะฉะนั้นค่าแรงต่ำมากเลย เรามีกฎหมายประกันสังคมตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 แต่ในกฎหมายเขียนไว้ว่า จะบังคับใช้เมื่อไรให้เป็นไปตามกฎกระทรวง แล้วกระทรวงมหาดไทยไม่เคยออกกฎกระทรวงเลยเพราะฉะนั้นจึงไม่มีประกันสังคม เมื่อไม่มีประกันสังคม ไม่มีเรื่องของสภาพแรงงาน ไม่มีเรื่องของสวัสดิการแรงงานต่าง ๆ คือให้ฝ่ายทุนนั้นสามารถที่จะเอารัดเอาเปรียบแรงงานได้เต็มที่ นั่นคือสิ่งที่เราขอข้อที่ 1

ข้อที่ 2 คือยอมให้มีการทำลายสิ่งแวดล้อมได้เต็มที่ ยอมเพื่ออะไร เพื่อดึงดูดทุนเข้ามา

ข้อที่ 3 คือระบบส่งเสริมการลงทุน งดเว้นภาษีให้ระยะหนึ่ง ภาษีนำเข้าเครื่องจักร ภาษีอะไรต่าง ๆ ทั้งหลายลดให้ เราขอสามอย่างนี้เพื่อจะดึงดูดทุนต่าง ๆ เข้ามา

แล้วประเทศไทยเปลี่ยนจากประเทศกสิกรรมเป็นประเทศอุตสาหกรรมมากขึ้นเรื่อย ๆ เริ่มต้นจากอุตสาหกรรมที่เราทำเพื่อทดแทนการนำเข้า และปัจจุบันเราได้ไปอีกขั้นหนึ่งคือ เป็นอุตสาหกรรม

เพื่อการส่งออกอย่างที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ ปัจจุบันแรงงานในภาคอุตสาหกรรมมากกว่าแรงงานในภาคเกษตรกรรมเยอะแล้ว มีการพัฒนาในเรื่องสวัสดิการแรงงานมากขึ้น แล้วเอาใจใส่ในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ตัวสัญลักษณ์สำคัญที่เราได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมคือ กรณีของมาบตาพุดอย่างที่พวกเราได้ทราบกันดี

นี่คือสิ่งที่เกิดขึ้นมา เราเองเป็นประเทศที่พัฒนาเข้าสู่ระบบทุนนิยมเต็มตัว แต่ขณะเดียวกันเราเริ่มต้นจากที่เรียกว่าทุนนิยมสามานย์ จนกระทั่งมาเป็นทุนนิยมที่พัฒนาขึ้นเพราะจะต้องมีการปรับตัว ไม่เช่นนั้นแล้วเราจะถูกเอารัดเอาเปรียบ แล้วสภาพแวดล้อมจะถูกทำลายลงไปเรื่อย ๆ รวมทั้งการกดขี่แรงงาน การเอารัดเอาเปรียบ ชูตริตแรงงานจะดำรงอยู่ต่อไป แต่มีการเปลี่ยนแปลงมาเรื่อย ๆ

ตอนที่ปฏิวัติหรือรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 คงจำได้ รัฐบาลขึ้นมาประกาศแนวทางการพัฒนาประเทศที่แปลกออกไปจากเดิมคือ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

จำได้ไหม พอประกาศยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงเกิดขึ้นปรากฏว่าประกาศได้ไม่กี่วันต้องหยุด เพราะว่าฝ่ายเจ้าของทุนทั้งหลายตั้งคำถามเลยบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงหมายความว่าอย่างไร แปลว่าจะยุติแนวทางทุนนิยมใช่หรือไม่ ถ้าหากว่าจะหยุดไม่ว่าอะไร เขาก็จะไม่

เอาทุนเข้ามาในประเทศไทย พอเสียงคำถามด้วยการตั้งคำถามนี้เกิดขึ้นคงจำได้เพราะเหตุการณ์มันเพิ่งผ่านมาได้สองสามปีนี่เอง

รัฐบาลขณะนั้นต้องรีบประกาศเลยว่า คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” นั้นไม่ได้แปลว่าเราปฏิเสธระบบทุนนิยม เรายังคงยอมรับระบบทุนนิยม ยอมให้ทุนนิยมเข้ามาได้เต็มที่เหมือนเดิม เพียงแต่วิธีการของเรานั้นอาจจะเปลี่ยนแปลงไปเท่านั้นเอง เรียกว่าต้องแก้ตัวกันพลัน เพราะไม่เช่นนั้นแล้วถ้าหากว่าทุนไม่เข้ามาเราจะเกิดปัญหา นั่นยังเป็นการชี้ชัดและเป็นหลักฐานที่ชัดเจนว่าเราได้เข้ามาสู่ระบบทุนนิยมเต็มตัว

การที่เราเข้ามาสู่ระบบทุนนิยมนั้น สิ่งที่จะต้องมาควบคู่กันคือ บริโภคนิยม เพราะอะไร เพราะทุนนิยมจะเติบโตได้จะต้องกระตุ้นให้มีการบริโภคมาก ๆ ถ้าการบริโภคไม่มากทุนนิยมมันก็เติบโตไม่ได้ อันนี้เป็นกลไกตามธรรมชาติเราจะปฏิเสธสิ่งนั้นไม่ได้ ถ้าหยุดบริโภคเมื่อไรหรือชะลอการบริโภคเมื่อไรทุนนิยมจะสะดุดหยุด เพราะฉะนั้นเมื่อเรารับทุนนิยมสิ่งที่ต้องมาควบคู่กันไปคือ เราจะต้องยอมรับเรื่องการบริโภคนิยม เรียกว่ายังงั้นมันก็ต้องเข้ามา

คำถามของเราคือว่า เมื่อเราจะต้องอยู่ในแนวทางของทุนนิยมและบริโภคนิยมเราจะอยู่กับมันอย่างไร การที่โลกเราพัฒนาเข้ามาสู่ยุคของทุนนิยม บริโภคนิยม แปลว่าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศจะถูกเปลี่ยนสถานะกลายเป็นผู้บริโภคคือ เมื่อเป็นผู้บริโภคเราจะมีสถานะ

2 อย่างให้เราเลือก อย่างหนึ่งคือ เป็นผู้บริโภคที่เข้มแข็ง สามารถที่จะเป็นผู้กำหนดการบริโภคได้ กับอีกด้านหนึ่งคือเป็นผู้บริโภคที่เป็นเหยื่อของระบบ

ทุกวันนี้ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่เป็นเหยื่อของระบบ เป็นเหยื่อของการโฆษณานานาชนิด จะสังเกตง่ายๆว่า คนรุ่นใหม่กลัวอ้วน เพราะอะไร เพราะวาระบบแฟชั่น ของประเทศทั่วโลกกำหนดว่าความสวยในรูปแบบของนางแบบทั่วโลกจะต้องน้ำหนักเฉลี่ยแล้วควรจะต่ำกว่าน้ำหนักปกติประมาณ 17 เปอร์เซ็นต์ เพราะฉะนั้นนางแบบต่างๆ เราเห็นว่าเอวบางร่างน้อยเพรียว บางคนเดินแล้วตัวปลิวเลย

แล้วเกิดอะไรขึ้น มันก็เกิดกระแสในการที่จะทำให้ผู้บริโภคทั่วโลกพยายามที่จะผอมเข้าไว้ นี่คือการแสของการที่เป็นเหยื่อของระบบบริโภคนิยมและทุนนิยม

ถ้าเราเปรียบเทียบกับสมัยกรีก คนที่สวยงามที่สุดของกรีกคือ Aphrodite สวยที่สุด เราจะพบเลยว่าน้ำหนักโดยเฉลี่ยจะสูงกว่านางแบบในปัจจุบันนี้มากเลยทีเดียว เวลาดูรูปวินัส ถ้าเป็นกรีกเขาเรียก Aphrodite (อะฟรอดิตี) แต่ถ้าเป็นโรมันคือ เทพีวีนัสนั่นเอง จะพบเลยว่าวีนัสรูปร่าง เป็นแม่พันธุ์ที่ดี สะโพกผาย หน้าท้องจะมีลอนเล็กน้อยพร้อมที่จะให้มีลูก ในขณะที่ปัจจุบันนี้หน้าท้องจะต้องแบนราบแล้วเพรียวหมดเลย พวกเพรียว ๆ และแบนราบพวกนี้เป็นแม่พันธุ์ที่ไม่ดีทั้งนั้น

แต่ว่าการแสทุนนิยมทำให้เรากลายเป็นอย่างที่ว่า นี่คือการแสที่ 1 กระแสที่ 2 คืออะไร กระแสที่ 2 ในประเทศไทยคือการแสต้องขาวเข้าไว้ เพราะฉะนั้นครีมไวเทนนิ่ง (whitening) ต่าง ๆ ขายดิบขายดี แม้จะเป็นสารพิษต่าง ๆ ที่พวกเรารู้จักกันดี ไฮโดรควิโนนใช้ไหม เรายอมเพื่อให้มันขาวเข้าไว้ แล้วอีกอย่างหนึ่งคือให้มันผอมแต่ให้มันตึง เพราะฉะนั้นครีมหน้าเต่งก็จะขายดี นี่คือการแส

แล้วพวกเรลองนึกภาพ อย่างพม่าเวลานี้ขายอยู่ได้ด้วยโลงแคสสองผืน แต่บ้านเราเวลานี้เป็นไง ที่บ้านเรานี้มีใครบ้างที่เสื้อผ้ามั้ยล้นตู้ ล้นตู้แทบทั้งนั้นแหละ ล้นแล้วล้นอีกเลยทีเดียว เพราะว่าเราจะถูกกระแสวิธีการที่จะดึงดูดการบริโภคนานาชนิด ทำให้เราต้องซื้อ เราต้องควักต้องจ่าย แล้วเราต้องเหน็ดเหนื่อยทำอะไรต่ออะไรมาก เมื่อตอนที่เราริเริ่มเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม เราริเริ่มมีเครื่องมือเครื่องมืต่าง ๆ เข้ามามากมาย

นักปรัชญานักปราชญ์ทั่วโลกกำลังมองว่าในอนาคตมนุษย์ทำงานสัปดาห์ละ 2-3 ชั่วโมงก็พอแล้ว เพราะว่าเครื่องมือเครื่องจักรนานาชนิดนั้นสามารถที่จะทำให้เราทำงานเพียง 2-3 ชั่วโมงในหนึ่งสัปดาห์เราก็อยู่ได้แล้ว

แต่ปัจจุบันปรากฏว่าเราต้องทำงานมากขึ้นหนักขึ้น เวลาพักแทบจะไม่มีเลย เวลาที่จะให้กับครอบครัว สังคมอะไรต่าง ๆ ในฐานะที่

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมลดลงไปเรื่อย ๆ เราจะใช้เวลาไปกับการทำงานมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ทั้ง ๆ ที่มีเครื่องจักรเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ

เพราะอะไร เพราะเราต้องการที่จะหาเงินเพื่อจะเอามาบริโภค เอามาจับจ่ายใช้สอย นี่คือสภาพของการตกเป็นเหยื่อของทุนนิยม บริโภคนิยมโดยทั่วถึง เพราะฉะนั้นเราจะเป็เหยื่อต่อไป หรือเราจะเป็นฝ่ายกำหนดสภาพของระบบทุนนิยมบริโภคนิยม เราจะเป็นฝ่ายที่ต้องไม่ซื้อถ้าไม่จำเป็น หรือว่าเราจะไม่ตกไปตามกระแสของแฟชั่น หรือกระแสของค่านิยมใหม่ ๆ ที่ทำให้สังคมมนุษย์เบี่ยงเบนไปจากสิ่งที่ควรจะเป็น

ได้คุยกับคุณชาญชัย เอื้อชัยกุล จากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) บอกว่า เดี่ยวนี้ไปกินกาแฟ โอโฮ!มันผสมอะไรก็ไม่รู้ นานาชนิดเลย เพื่อที่จะสนองตัณหาของมนุษย์ ที่จริงกาแฟที่อร่อยที่สุดคือกาแฟที่มันมีรสกาแฟ เดี่ยวนี้จะกินชาลัทย่างจะหาชาที่เป็นรสชาจริง ๆ ยากมากเลย มันจะมีอะไรเติมเข้าไปเยอะแยะเลยทีเดียว ทำให้ทำลายรสชาติไปหมด

หรือเวลาเราไปกินก๋วยเตี๋ยว ไปกินอาหารโอโฮ!น้ำจิ้มเยาะเยาะจนกระทั่งรสชาติของสิ่งที่เป็นอาหารพื้นฐานมันเกือบจะหมดไป เพราะอะไร เพราะว่าเราต้องการกระตุ้นผัสสะต่าง ๆ ของเรา เนื่องจากว่าสิ่งที่เป็นพื้นฐานจริง ๆ ของความสุขของมนุษย์ถูกรบกวน มันถูกเบี่ยงเบนไปจนกระทั่งเราไม่รู้ตัว น้ำเปล่า ๆ กลายเป็นของที่แปลก

เพราะว่าสมัยก่อนนี้เวลากินน้ำ ไปที่ไหนก็น้ำ ๆ น้ำ ๆ เดี่ยวนี้ไปดูในตู้ที่เขายายน้ำ น้ำกลายเป็นเพียงหนึ่งในรายการน้ำเป็นสิบเป็นร้อยไม่ว่าจะเป็นในระดับไหนก็ตาม ในห้างไหนก็ตาม เพราะว่าเขาจะต้องสร้างความหลากหลายมากมายเพื่อตอบสนองสิ่งที่เป็นความต้องการของมนุษย์

เพราะฉะนั้นคำถามแรกที่เราจะต้องตอบให้ได้คือว่า เราจะเป็เหยื่อของทุนนิยมบริโภคนิยม หรือเราจะเป็นนายของทุนนิยมบริโภคนิยม อันนี้คือคำถามข้อที่ 1 ผมไม่มีคำตอบ เพราะว่าพวกเราทุกคนต้องตอบเอง

คำถามต่อไปคือว่า ถ้าเราต้องการที่จะสร้างระบบทุนนิยมและบริโภคนิยมของเราให้เป็นระบบที่ดี เป็นทุนนิยมก็เป็นทุนนิยมที่ก้าวหน้า เป็นทุนนิยมที่พัฒนา เป็นทุนนิยมที่เป็นระบบที่ตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานที่แท้จริงของมนุษย์ ไม่ใช่เป็นตั้ที่จะมาดึงมนุษย์ให้ต่ำลง ทำให้คุณภาพชีวิตของมนุษย์เสื่อมลงไปนะครับ เราจะทำอย่างไร ถ้าเราจะจัดการกับสิ่งเหล่านี้ ทุนนิยมบริโภคนิยมนี้ให้มันอยู่ในกรอบ ให้มันอยู่ในครรลองที่ดีเราจะทำยังไง มีทางเลือกอยู่สองทางในฐานะของมนุษย์ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมมีทางเลือกอยู่สองทาง

ทางหนึ่งคือ การพัฒนาที่ตัวคน อีกทางหนึ่งคือ การพัฒนาที่ตัวระบบ เราจะเลือกทางไหน อันนี้ผมคำตอบ คำตอบคือ ต้องทำควบคู่กันไป พุทธศาสนาในประเทศไทยขณะนี้ที่เป็นกระแสหลักคือ พุทธศาสนาในนิกายเถรวาทหรือหินยาน จะมุ่งสอนว่าให้ทุกคนเป็นคนดีแล้ว

สังคมจะดีเอง ไม่จำเป็นจะต้องไปจัดระบบสังคม พระหรือพุทธศาสนิก
ไม่ต้องไปยุ่งกับสังคมหรอก ขอให้ทุกคนเป็นคนดีแล้วระบบจะดีเอง
นี่คือแนวทางของพุทธเถรวาทในประเทศไทยในปัจจุบัน

ความจริงแล้วศาสนาพุทธตั้งแต่ถือกำเนิดมาเป็นศาสนาที่
มุ่งเปลี่ยนแปลงสังคมเป็นหลักเลยตั้งแต่ยุคพุทธกาล พระพุทธเจ้าท่าน
กำเนิดขึ้น แล้วสิ่งที่ท่านทำตลอดพระชนมชีพของท่านคือ การ
เปลี่ยนแปลงสังคมอินเดียจากสองสิ่งด้วยกัน

สองสิ่งที่ท่านเปลี่ยนที่สำคัญ สิ่งแรกคือความเชื่อว่ามนุษย์นั้น
มีกรรมเป็นของตัวเอง มนุษย์สามารถกำหนดชะตาชีวิตตัวเองได้
ไม่ใช่ถูกกำหนดโดยพระเจ้าเบื้องบน พระพรหม พระคเณศ อะไรต่าง ๆ
ทั้งหลาย แต่กำหนดโดยตัวบุคคล โดยกรรมของบุคคล มนุษย์เกิดมา
นั้นด้วยกรรมของตัวเอง เมื่อเกิดมาแล้วทุกคนสามารถกำหนดอนาคต
ของตัวเองได้ ไม่ใช่เกิดมาอยู่ในชนชั้น หรือในวรรณะ 4 วรรณะ ตามที่
ถูกกำหนดไว้เลย

นี่คือสิ่งที่เป็นหลักใหญ่ของพุทธศาสนาที่เรียกว่าเป็นกบฏต่อ
สังคมวรรณะในประเทศอินเดีย และวิธีที่จะแก้ปัญหาของมนุษย์
พระพุทธเจ้าท่านบอกว่า จะต้องแก้โดยการกระทำของมนุษย์ ไม่ใช่การ
อ้อนวอนพระเจ้า โดยการวิงวอน และการฆ่าสัตว์ ฆ่ามนุษย์บูชายัญ แต่
ต้องแก้โดยการกระทำสิ่งที่ถูกต้องและสิ่งที่เป็นความดี

เพราะฉะนั้นพุทธศาสนาโดยพื้นฐานแล้วเขามุ่งแก้ที่ตัวระบบ
มุ่งแก้ที่สังคม แต่พุทธศาสนาในประเทศไทย ณ ปัจจุบันนี้เป็นพุทธ
ศาสนาที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงและตีกรอบให้พระอยู่แต่ในเรื่องของการ
รักษาวินัย แล้วก็พยายามปรับปรุงที่ตัวคนเท่านั้น ไม่ต้องไปสนใจเรื่อง
ของสังคม อันนี้เป็นแนวคิดที่ถูกครอบงำตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดย
สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ตีกรอบลงมาให้
เหลือแค่นี้ ซึ่งความจริงแล้วไม่ใช่รากฐานที่แท้จริงของพุทธศาสนา แต่
ทุกวันนี้เป็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้นพระก็ถูกตีกรอบให้อยู่แต่เรื่องนี้เวลา
เรียนก็เรียนบาลีเฉย ๆ

อาจารย์สุลักษณ์ บอกว่า พระให้เรียนแต่บาลีแล้วให้รักษา
ศีลในที่สุดก็อยู่ไม่ได้ เลยต้องไปทำอะไรกับสีกา เพราะสมัยก่อนมีเรื่อง
อื่นให้ทำเยอะ ทำศิลปะทำอะไรต่าง ๆ มากมายเลยทีเดียว ทำเรื่อง
โหราศาสตร์บ้าง ทำอะไรบ้าง มากมายเยอะแยะเลย ซึ่งมันไม่ถูกตีกรอบ
มา แต่มันฝืนกับธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งเวลาที่ไปบวชเป็นพระเป็นสงฆ์
อยู่ เลยทำให้เกิดลักษณะของสิ่งที่เป็นปัญหาอยู่และสืบเนื่องมาจน
ปัจจุบัน แล้วก็บอกให้รักษาศีลให้เคร่ง

แต่ความจริงไม่ได้สร้างสิ่งแวดล้อมที่เคร่ง ยังยอมให้พระ
รับแขกที่เป็นสีกาในกุฏิได้ พอรับแขกสีกาในกุฏิได้มันก็เกิดเรื่องอย่างที่เป็น
ข่าวอยู่เรื่อย ๆ เพราะว่าธรรมชาติตามมนุษย์ มนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิต
สิ่งมีชีวิตมีคุณสมบัติสำคัญอย่างหนึ่งคือ สืบพันธุ์ได้ แล้วพลังแรงผลึก

ในการที่จะสืบพันธุ์นี้มันรุนแรงมากเลย สังเกตดูแม้แต่แบคทีเรีย (bacteria) เวลาที่มันผสมพันธุ์กันมันจะแสดงอาการที่รุนแรงมาก เวลาเราดูลูกก็เหมือนมนุษย์เวลาผสมพันธุ์กันก็มีอาการรุนแรงมาก เพราะฉะนั้นจึงเป็นแรงผลักดัน (drive) เป็นแรงผลักดันตามธรรมชาติ (natural drive) พออะไรก็ตามที่จะไปตีกรอบแล้วไปฝืนหลักที่ผิดธรรมชาติก็เลยยุ่ง

เพราะฉะนั้นในบางนิยายเขาก็เลยยอมให้พระมีเมียได้ เพราะว่าการที่ไม่ยอมให้พระมีเซ็กซ์ (sex) นี่ก็มีปัญหาตามมา

มีหนังสืออยู่เล่มหนึ่งชื่อ Recollection from the Forest เป็นหนังสือที่ผู้หญิงคนหนึ่งทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับพระป่า แล้วไปพบว่าพระป่าจำนวนมากต้องฟันฝ่ากับกามราคะอย่างรุนแรงกว่าจะหลุดออกมาได้

เมื่อหลวงปู่เทสก์ยังหนุ่ม วันหนึ่งท่านเดินธุดงค์ไปแล้วไปค้างอยู่ที่กลางทุ่ง ก็ไปพักอยู่ที่บ้านหลังหนึ่ง พอขึ้นไปบนบ้านหลังนั้น มีผู้หญิงแม่ลูกอ่อนลูกได้ขวบกว่า สามีย้ายไปนานแล้ว พอท่านไปพักพอจะเข้านอนปรากฏว่าผู้หญิงคนนั้นเข้ามาหาท่าน จะนอนนอนกับท่าน ท่านเองมีความต้องการในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชน เป็นพระปุถุชน ปรากฏว่าระหว่างการทำตั้งใจจะบวชตลอดชีวิตกับแรงผลักดันตามธรรมชาติสู้กันอยู่ตลอดเวลา จนในที่สุดพอเริ่มฟ้าสาง ๆ ท่านสามารถ

ข่มอารมณ์ได้ แล้วรอดตัวออกไปเลยก็รีบไปจากบ้านหลังนั้น ท่านเลยรอดมาเป็นพระที่เรียกว่าสามารถที่จะดำรงสมณเพศอยู่ได้จนกระทั่งแก่ชรามรณภาพ

แล้วอีกหลายองค์ ท่านอาจารย์มหาบัวเล่าไว้ว่า ตอนหนุ่ม ๆ มันหนักหนาสาหัสมากเลยทีเดียว ความต้องการมีแล้วทำอะไร ท่านต้องใช้วิธีอดอาหาร อด 7 วัน 8 วัน แล้วนั่งสมาธิจนกระทั่งกันเน่าเลย ความรู้สึกนี้ถึงหายไปพอหายไปแล้วก็ดีใจเริ่มหันใหม่รักษาแผลที่กันเน่า พอแผลหายแล้วฉันอาหารมีแรง มันมาใหม่อีก นี่ท่านเล่าไว้เอง เรื่องนี้อยู่ในหนังสือเล่มที่กล่าวมา เสียตายที่ไม่ได้แปลเป็นภาษาไทย

ผู้หญิงไทยไปทำวิจัยเรื่องนี้แล้วเขียน Recollection from the Forest คือ รำลึกเรื่องจากป่าเป็นเรื่องราวชีวิตของพระป่า แล้วเรื่องเล่าในนั้นพูดถึงพระจำนวนมากที่ในที่สุดพ่ายแพ้ต่อความต้องการที่เป็นธรรมชาติแล้วก็สึกหาลาเพศไป

กลับมาที่เรื่องคนกับระบบ ในความเห็นของผมคิดว่าต้องทำความเข้าใจกันไป การที่จะทำให้ผู้บริโภคมัธยस्थ्यจะต้องทำไป ขณะเดียวกันจะต้องทำให้ระบบการคุ้มครองผู้บริโภคเข้มแข็งควบคู่กันไปด้วย บางเรื่องเป็นสหวิทยาการที่เราทำไปพร้อมกัน

กรณีตัวอย่างเมื่อสมัยตอนที่เราร่วมงานวางแผนครอบครัวในประเทศไทย ตอนนั้นฝ่ายที่ไม่เชื่อว่างานวางแผนครอบครัวจะทำ

สำเร็จได้ ตราบใดที่ระบบเศรษฐกิจของเรายังเป็นระบบกสิกรรม ระบบเกษตรกรรมที่ครอบครัวต้องการกำลังแรงงานจำนวนมาก เพราะฉะนั้นจะชักชวนให้ชาวบ้านวางแผนครอบครัวนั้นไม่มีทางเป็นไปได้ และ infant mortality rate (อัตราการภรรยา) ยังสูง

เพราะฉะนั้นสิ่งที่จะต้องทำคือต้องทำให้ infant mortality rate ลดลงไป ให้อัตราชีวิตรอดของทารกสูงขึ้นเรื่อยๆ และวิถีชีวิตเปลี่ยนเป็นประเทศอุตสาหกรรม ช่วงที่คนในกระทรวงสาธารณสุขผลักดันนโยบายวางแผนครอบครัว ฝ่ายพัฒนาเศรษฐกิจไม่ค่อยเห็นด้วยว่าจะเอาเงินมาลงทุนตรงนี้เยอะๆ ไม่สำเร็จหรอก เพราะว่าเงินโครงสร้างทางเศรษฐกิจ แต่แรงผลักดันของฝ่ายสาธารณสุขในขณะนั้นแรงมากพอและกระแสของโลกซึ่งกลัวทฤษฎีของมัลธัสว่าคนจะล้นโลก ทำให้เราเริ่มมีนโยบายวางแผนครอบครัวโดยสมัครใจเมื่อปี พ.ศ.2513 เวลาที่ผ่านมาแล้ว 40 ปี ตอนที่เราริเริ่มพัฒนางานวางแผนครอบครัวในประเทศไทยโดยสมัครใจคือไม่บังคับ

ประเทศอินเดียทำเหมือนกันแต่ใช้วิธีบังคับ นายสัญญา คานธี ลูกชายคนเล็กของนางอินทรา คานธี พยายามที่จะเอาคนอินเดียมาบังคับทำหมัน ปรากฏว่าคนอินเดียเกลียดชังนายสัญญา คานธี มากเลยทีเดียว แล้วในที่สุดสัญญาก็ตกเครื่องบินตาย บางคนบอกว่าเป็นการลอบสังหาร บางคนบอกว่าเป็นอุบัติเหตุ ผลที่ตามมาคือ คนอินเดียเกลียดลูกชายคนเล็กของอินทรา คานธี คนนี้มาก เพราะฉะนั้นตอนที่

นางอินทรา คานธี ถูกลอบสังหารเสียชีวิต คนที่มาเป็นนายกฯ คนต่อไปกลายเป็นลูกคนโตซึ่งเป็นนักบินที่ไม่ค่อยได้สนใจเรื่องการเมืองคือ ราชีพ หรือ ราจีบ คานธี ส่วนคนเล็กเป็นคนที่ทำเรื่องวางแผนครอบครัวทำอะไรต่าง ๆ มากมาย ทำการเมืองเยอะ

ประเทศไทยใช้ระบบที่เรียกว่า “วางแผนครอบครัวโดยสมัครใจ” ปรากฏว่า ณ ขณะนี้ถ้าเปรียบเทียบกับประเทศฟิลิปปินส์ ฟิลิปปินส์ไม่มีโครงการวางแผนครอบครัวเพราะเป็นประเทศคาทอลิก สมัยก่อนมีท่านคาร์ดินัลชิน ซึ่งมีอิทธิพลมาก เวลานั้นคาทอลิกก็มีอิทธิพลมากในประเทศฟิลิปปินส์ ตอนนั้นประชากรไทยกับประชากรฟิลิปปินส์มีพอ ๆ กัน แต่ 40 ปีผ่านไป ขณะนี้ประชากรประเทศไทยมี 64 ล้านคน ของฟิลิปปินส์มีเกือบ 90 ล้านคนแล้ว

ลองคิดว่า ถ้าเรามีประชากร 90 ล้านคนจะเป็นยังไงบ้าง การจราจรที่ถนนงามวงศ์วานจะเป็นอย่างไร จะสาหัสกว่านี้แค่นี้ การแย่งชิงทรัพยากรจะรุนแรงขนาดไหน นี่ก็เริ่มแล้วใช้ไหม รัฐบาลโดยกระทรวงเกษตรฯ ออกมาประกาศแล้วว่าชาวนาอย่าทำนาปรัง นาปรังคืออะไร คำว่า “ปรัง” ไปเปิดพจนานุกรม ปรังเป็นภาษาเขมร แปลว่าฤดูแล้ง นาปรังคือ นาฤดูแล้ง

เรื่องนาปรังเห็นใหม่ว่ารัฐบาลประกาศแล้วว่าชาวนาอย่าทำนาปรังเพราะจะไม่มีน้ำให้ทำนา เนื่องจากอะไร เนื่องจากต้องเอาน้ำส่ง

เข้ามาในเมืองเพื่อเป็นน้ำประปาถูกใหม่ เพราะน้ำมีจำกัด หรือเอาน้ำไป
เข้าโรงงานอุตสาหกรรม เห็นไหมแย่งทรัพยากรกัน นี่ขนาด 64 ล้านคน
นะ ถ้าเรามี 90 ล้านคน เราจะเป็นยังไงบ้าง นี่คือตัวอย่าง

เรื่องการวางแผนครอบครัว ถ้าเราขอให้พัฒนาเศรษฐกิจก่อน
แล้วค่อยเริ่มโครงการวางแผนครอบครัว เราจะเสียโอกาส เราจะเข้าไป
ประชากรขณะนี้อาจจะประมาณ 80-90 ล้านคน เราจะเจอปัญหา
มากกว่านี้มากมายเลยทีเดียว ประชุมห้องนี้อาจจะไม่พอหรอก ต้อง
ใหญ่กว่านี้ เพราะประชากรเยอะ อันนี้เป็นคำตอบสำหรับโจทย์ที่บอกว่า
ถ้าเราจะทำ จะทำตรงไหนก่อน สรุปคือทำไปพร้อม ๆ กัน ทำอะไรได้ทำ

คำถามต่อไปคือ เราจะทำกว้างหรือแคบแค่ไหน ถ้าเราจะทำ
เรื่องผู้บริโภค เราจะทำเฉพาะเรื่องผู้บริโภคเท่านั้นพอไหม ในระบบ
สังคมที่ซับซ้อนจะพบว่า ถ้าทำเฉพาะเรื่องเราจะไปเจอต่อ จะสะดุดอะไร
ต่ออะไรหลายอย่างเลยทีเดียว ทั้งนี้ทั้งนั้นเพราะระบบมันเชื่อมโยงกัน
และมีอิทธิพลส่งผลถึงกัน

ตัวอย่างที่ชัดเจนคือในอดีตที่ผ่านมาเราสนใจเรื่องการต่อสู้
ทางการเมืองมาก สนใจการเปลี่ยนแปลงชนิดพลิกฟ้าคว่ำแผ่นดินเลย
ทีเดียว ที่สำคัญแรงงานถูกกดขี่มาก ๆ

สมัยก่อนนี้เจ้าหน้าที่เอดซุสเหลือพนักงานผู้ช่วยในโรงพยาบาล
เงินเดือนเท่าไรจำได้ไหม 200 บาท แปลว่าวันหนึ่งเท่าไร วันหนึ่งไม่ถึง

8 บาท สมัยก่อน สมัยที่รุ่นผมเข้ารับราชการมีแค่นั้นเอง แล้วกรรมกร
ในโรงงานค่าแรงประมาณ 8 บาทเหมือนกัน แต่ว่าหลัง 14 ตุลาคม 2516
คงจำได้มีการชุมนุมกันเรียกร้องค่าแรงขั้นต่ำที่สนามหลวง แล้วจากนั้น
จึงได้พัฒนาจนกระทั่งวันนี้ค่าแรงขั้นต่ำวันละร้อยกว่าบาท บางแห่งถึง
200 บาท ก็พัฒนาขึ้นมาเรื่อย ๆ

ในการเปลี่ยนแปลงหลัง 14 ตุลาคม เราคิดว่าถ้าประเทศไทย
นี้ปกครองด้วยระบอบรัฐธรรมนูญแล้ว จะเป็นการปลดปล่อยพลังของ
คนออกมาเพื่อให้มีส่วนร่วมในการปกครองบ้านเมือง แล้วบ้านเมือง
จะเจริญขึ้น แต่ปรากฏว่าความหวัง ความฝันของเราที่ต้องการ
ประชาธิปไตยนี้อยู่ได้แค่ 3 ปี ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐประหาร
นองเลือดวันที่ 6 ตุลาคม 2519 แล้วเราก็ต่อสู้กันมาเรื่อย ๆ จนกระทั่ง
มีกรณีพฤษภาคม 2535 ซึ่งการต่อสู้ก็ยังไม่จบ จนกระทั่งเรามีการ
ปฏิรูปการเมืองครั้งสำคัญตั้งแต่ปี 2537 คุณฉลาด วรฉัตร ไปอดข้าว
อยู่ที่หน้าสภา

รัฐบาลปลดชนวนโดยการตั้งคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย
ขึ้นมีอาจารย์ประเวศเป็นประธาน ตอนนั้นอาจารย์ประเวศรับเป็น
ประธานคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย

ปรากฏว่าฝ่ายก้าวหน้าจำนวนมากไม่พอใจหาว่าอาจารย์ประเวศ
ไปเป็นเครื่องมือของรัฐบาลขณะนั้นได้อย่างไร ไม่ยอมรับ

แต่ถ้าอาจารย์ประเวศนั้นถือว่าตรงนั้นคือโอกาสเข้าไปทำ เรื่องการปฏิรูปการเมืองจนกระทั่งเกิดการปฏิรูปการเมืองและเกิด รัฐธรรมนูญปี 2540

คงจำได้ว่าถ้าจะเกิดรัฐธรรมนูญปี 2540 นี้ไม่ใช่ของง่าย ต้องเกิดวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 ถึงเกิดรัฐธรรมนูญปี 2540 เพราะถ้า ไม่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 สมายังมีอำนาจมาก พอเกิดวิกฤติ เศรษฐกิจปี 2540 แล้วก็มีปัญหาความอ่อนแอในสภาต่อเนื่องมา

ในที่สุดมีขบวนการธงเขียว ไม่ทราบรุ่นนี้ออกไปถือธงเขียวกับ เขาด้วยหรือเปล่า เราเชื่อมั่นว่า บ้านเมืองเราจะเข้มแข็งแล้วเพราะเราจะเป็นประชาธิปไตย เรามีรัฐธรรมนูญที่ดีที่สุดออกมาแล้ว รัฐธรรมนูญ ฉบับนี้มาตีกรอบควบคุมนักการเมืองที่ไม่อยู่ในร่องในรอยได้มากเลย ที่เดียว เรามีระบบควบคุมตรวจสอบเพิ่มขึ้นมากมาย มี ป.ป.ช. มีศาล รัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้ตรวจการรัฐสภา มีอะไรต่าง ๆ เข้ามาอีกเยอะเลยที่เดียวในการที่จะทำให้การเมืองอยู่ใน กรอบ อยู่ในกติกาที่ดี ซึ่งปรากฏว่าสิ่งที่เราได้คือเราได้รัฐบาลที่เข้มแข็ง ขึ้นมาจริง ๆ

แต่ว่ารัฐธรรมนูญปี 2540 นี้เปิดโอกาสให้เกิดคนที่มีอำนาจ มากที่สุดอย่างไม่เคยมีมาก่อนเลยที่เดียว แล้วยังเป็นปัญหาอยู่อย่างทุก วันนี้

เราได้ข้อสรุปเลยว่า ปฏิรูปการเมืองอย่างเดียวไม่พอแล้ว ขณะนี้อาจารย์ประเวศเสนอแนวทางใหม่แล้ว แทนที่จะปฏิรูปการเมือง คือปฏิรูปประเทศไทย

ปฏิรูปประเทศไทยทำอะไรบ้าง ปฏิรูปประเทศไทยทำอย่าง น้อย 10 เรื่อง ดังนี้

1. สร้างจิตสำนึกใหม่
2. สร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่
3. สร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น
4. สร้างระบบการศึกษาที่พาชาติออกจากวิกฤติ
5. สร้างธรรมาภิบาลระบบการเมือง การปกครอง ความยุติธรรม และสันติภาพ
6. สร้างระบบสวัสดิการสังคมที่ก้าวหน้า
7. สร้างสมดุลของสิ่งแวดล้อมและพลังงาน
8. ปฏิรูประบบสุขภาพเพื่อสุขภาพของคนทั้งปวง
9. การวิจัยยุทธศาสตร์ชาติ
10. ระบบการสื่อสารที่ประสานให้เกิดการพัฒนา

ทั้งหมด 10 เรื่องด้วยกัน แล้วระบบคุ้มครองผู้บริโภคหายไปไหนครับ ไม่หายไปไหนหรอก เพราะอาจารย์ประเวศบอกอย่างน้อย 10 เรื่อง เพราะฉะนั้นระบบคุ้มครองผู้บริโภคที่เราประชุมกันวันนี้เป็น เรื่องที่ 11 เราจะทำอย่างไรนี้แหละคือสิ่งที่เป็นภาระของ ดร.วิทยา

กุลสมบุญรณ์ ที่กำลังพยายามทำมาหลายปีแล้ว พยายามที่จะสร้างองค์การอิสระผู้บริโภค พยายามที่จะสร้างกลไก พยายามที่จะขับเคลื่อน พยายามทำอะไรต่าง ๆ ทั้งหลาย ผมมีข้อคิดส่งท้ายเพียง 2 ประการ

ประการที่ 1 จากการที่ระบบทุนนิยมพัฒนาถึงขีดสุดในฉันทมติวอชิงตัน หรือ วอชิงตัน คอนเซนซัส (Washington Consensus) นี้มีอยู่ข้อหนึ่งบอกว่า ให้ลดการควบคุมกำกับ นั้นแปลว่าอะไร เขาต้องการให้ทุนนิยม บริโภคนิยมเติบโตได้โดยไม่มีข้อกีดกัน หรือมีข้อกีดกันน้อยที่สุด เพราะฉะนั้นองค์กรผู้บริโภคภาครัฐจะถูกจำกัดบทบาทจะไม่เติบโตเต็มที่

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) จะมีคนอยู่ 500-600 คน สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ของสหรัฐอเมริกา มี 9,000 กว่าคน ของเรามีแค่ 500-600 คนเท่านั้น แล้วเขาจะไม่ให้โตกว่านี้ เพราะถ้าเข้มแข็งมาก ๆ เติบโตมาก ๆ จะทำให้ทุนนิยมบริโภคนิยมเติบโตได้ไม่เต็มที่ มีข้อกีดกันอะไรต่าง ๆ เยอะเกินไป มันขัดขวางทุนนิยมบริโภคนิยม ทำให้ระบบการคุ้มครองผู้บริโภคภาครัฐจะถูกจำกัด

เพราะฉะนั้นทางที่จะทำให้ระบบคุ้มครองผู้บริโภคเข้มแข็งนั้น จะต้องพัฒนาการคุ้มครองผู้บริโภคภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจให้เข้มแข็งขึ้น

ประการที่ 2 ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ประชาชนชาวไทยอยู่ในฐานะไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน แต่ปัจจุบันเราเปลี่ยนสถานะเป็นพลเมือง

คำว่า “พลเมือง” นี้มาจาก “พละ” บวกกับ “เมือง” พลเมืองแปลว่ากำลังของเมือง อันนี้แปลมาจากคำว่า citizen ที่ไม่ใช่ยี่ห้อนาฬิกา แต่เป็น citizen ซึ่งเป็นศัพท์ที่เกิดขึ้นใหม่หลังการปฏิวัติฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1789

citizen หมายถึงบุคคลซึ่งมีสิทธิในฐานะที่เกิด ณ ประเทศใด หรือได้รับสิทธิขึ้นมา เพราะฉะนั้นคำว่า citizen นั้นเป็นผู้ที่มีสิทธิ

แต่เมืองไทยเราแปลว่า “พลเมือง”

พลเมืองแปลว่าเป็นกำลังของเมือง

เพราะฉะนั้นถ้าเราจะสร้างสรรค์ประเทศของเรา เราจะสร้างระบบคุ้มครองผู้บริโภค เราจะสร้างสังคมทุนนิยมให้เป็นสังคมทุนนิยมที่ก้าวหน้าพัฒนา ระบบสังคมผู้บริโภคที่ประชาชนผู้บริโภคนั้นมีความเข้มแข็ง

เราในฐานะที่เป็นพลเมืองนั้นต้องทำหน้าที่พลเมือง คือ ทำหน้าที่เป็นพลังของเมือง ไม่ใช่เป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน

ขอบคุณครับ

“ผู้บริโภคเข้มแข็งสังคมไทยเข้มแข็ง”

จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย

แผนงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.)

คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทรศัพท์ 02-218-8445, 086-821-8818

www.thaihealthconsumer.org